СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIV. Ч. 92. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, Friday, May 10, 1946. No. 92. NEW YORK and JERSEY CITY, пятниця, 10-го травня 1946. VOL. LIV.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

УРЯД НАКАЗУЄ ЗМЕНШИТИ ВЖИВАННЯ ҐАЗУ Й ЕЛЄКТРИКИ

Адміністрація Цивільної Продукції видала наказ щадити вугілля в цей спосіб, щоб східні стейти зменшили уживання ґазу й електрики. Водночас Бюро Оборонної Транспортації видало зазив до власників перевозових автобусів, щоб вони дали першенство в перевозі таким продуктам, які потрібні до життя, а які не можуть бути швидко перевезені залізницями.

Внаслідок недостачі вугілля з причини майнерського страйку ввесь край загрожений промисловим і перевозовим паралїжом. Міські перевозові підприємства рішили зменшити число потягів на підземних залізницях і число вуличних трамваєвих возів, а залізниці вже перед тим поробили пляни зменшення особового і вантажного руху. — Федеральна Комісія Сили доручила різним електричним підприємствам, щоб вони порозумілися в справі вживання електрики і щоби використувати як найбільше водну силу для її продукції. Світла на вулицях міст мають бути притемнені так, як це було вчасі війни, а вживання ґазу до варення має теж бути обмежене.

ВІДНОВЛЯТЬ ДИСКУСІЮ НАД СТРАЙКОВИМИ ЗАКОНАМИ В КОНҐРЕСІ.

Сенатори з південних стейтів підняли рух за переведення страйкового законодавства, яке припинено негайно після наладнання страйків в автомобілевім і сталевім промислі. Вони пічнуть дискусію над законопроектом Кейза, який перейшов був уже в палаті репрезентантів. Зогляду на непримириме становище предсідника майнерської юнії Джана Л. Луїса сенатори хочуть додати до законопроекту поправки, які обнялиб спеціяльно ще й майнерські страйки.

ЗАПОВІДАЮТЬ ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК МОРЯКІВ.

На конференції морських юній Конґресу Промислових Орґанізацій — СІО — і незалежних юній, що відбувається у Сан Франсиско, рішено викликати страйк у корабельних доках на обох побережжах з днем 15 червня. У страйку малиб узяти участь 300,000 моряків. Юнії домагаються підвишки платні і поліпшення умов праці. Умову до викликання страйку підписали чотири юнії СІО і одна незалежна, а не згодилися на страйк дві юнії СІО. Угоду мають ще одобрити члени юній загальним голосуванням.

БАНДИТИ НАПАЛИ НА ВУЛИЧНИЙ ОМНІБУС В НЮ ЙОРКУ.

В середу 8 травня в 10 годині ввечер два бандити напали на авто при 153 вулиці і Ст. Николас Евеню в Ню Йорку, забрали від власника $725 і жемчуги, потім втікли на переїзджаючий двоперховий омнібус, приневолили шофера й кондуктора їхати так швидко, як лише можна, а трьом подорожним загрозили насиллям, як вони відізвуться. Від подорожного — мужчини, який був на босі забрали $10, а від шофера $20 і щезли в бічній вулиці. Директор нюйорської поліції змобілізував 1,500 полисменів для погоні за розбишаками.

ВИЗНАЧНІ ГОСТІ ПРИБУЛИ ДО АМЕРИКИ.

Но Ню Йорку приїхав Девадас Ґанді, син Могандаса К. Ґанді, звісного провідника гіндусів. Він є редактором газети „Гіндостан Таймс" в Дельгі. Він приїхав сюди літаком з Лондону. — Другий визначний гість з Лондону це кардинал Бернард Ґріфин, архиепископ з Вестминстер. Він, як каже, приїхав до Ню Йорку, щоб віддати візиту нюйорському кардиналови Френсисови Селманови. Він має бути приявним на церемонії в Фордгем Юниверситі, коли то президент Труман дістане там почесний докторат.

ЮНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАВЕДЕННЯ ПАЙКУВАННЯ.

На конвенції Амалґамейтед Клотинг Воркерс оф Америка, що закінчилася в Атлантик Сити, принято резолюцію з домаганням завести пайкування харчів. З інших резолюцій замітна ця, що домагається вплину робітничих юній на постанови Організації Обєднаних Держав для поширення демократичного способу життя для робітників у таких краях, як Китай, Індія, Африка і Південна Америка. При кінці конвенції промовив віцепрезидент юнії Лео Кржицкі, який сказав , що він відбув подорож до Совєтів, там розмовляв із Сталіном і Сталін та російський нарід дуже бажають втримати мир у світі.

ҐАЗЕТА ЗАНЕХАЛА РЕДАКЦІЙНІ СТАТТІ.

У місті Санта Роза, в Каліфорнії, редакція ґазети Прес Демократ заповіла, що перестає писати редакційні статті, бо не стає паперу. Ґазета виходить уже 89 літ і ще ніколи не зазнавала таких трудноwів, як тепер. Ізза недостачі паперу приймає ґазета оголошення пайками.

Жіночі організації домагаються окремої квоти для іміґрантів скитальців

Сотня делеґаток жіночих організацій Злучених Держав і Канади, між ними теж і делеґатка українських жіночих організацій Ганка Романчич з Отави, зібрані на нараді у готелю Валдорф Асторія в Ню Йорку, одноголосно ухвалили резолюцію з домаганням, щоб орґанізація Обєднаних Держав видала свої паспорти для таких-скитальців, які не можуть вернутися до своїх рідних країв і щоб призначила поодиноким державам квоту, кілько таких скитальців вони малиб примістити в себе. Це домагання має бути переслане ще до ухвалення в жіночих організаціях різних інших країв, які належать до О.О.Д. Резолюція домагається, щоб зделясовані особи мали право до вдоволяючих життєвих відносин і щоб уряди поодиноких держав порозумілися між собою, кілько таких скитальців кожна держава може примістити в себе. Панна Романчич, заступниця голови Союзу Українок Канади, говорила на тему: „Економічні перешкоди у світовому замиренню".

ЩЕ Є НАГОДА ДО ВТРИМАННЯ МИРУ — КАЖЕ ПРЕЗИДЕНТ.

З нагоди святкування першої річниці покінчення війни в Европі, президент Труман оприлюднив зазив до народу Злучених Держав, щоб у день першої річниці не занедбати справи світового миру. „Ми ще маємо нагоду до цього тепер, а як ця нагода не буде нами швидко й повно використана, то вона може виховзнутися з наших рук" — думає президент.

БРИТІЙСЬКА ПОЗИЧКА ЗАПЕВНЕНА В СЕНАТІ.

У сенаті Злучених Держав видвигнено домагання, щоб Злучені Держави дістали від Англії право до винайму морських і летунських баз, заки буде дана Англії позичка у висоті $3,750,000,000. Одначе це домагання впало 45 голосами проти 40. Прихильники адміністрації вважають, що внаслідок відкинення цього домагання впала найважніша перешкода.

СОВЄТСЬКІ ЖУРНАЛІСТИ ОБІЦЮЮТЬ МЕНШЕ ЦЕНЗУРИ.

Совєтські журналісти, які перебувають у Злучених Державах, обіцяли працювати для зменшення цензури для ґазет. Вони брали участь у принятті Заморського Пресового Клюбу в Ню Йорку. Ілля Еренбурґ, у відповідь на запит сказав, що Росія тому не впускає багато американських журналістів до себе, бо вони мають аперед вироблене поняття про їх краю.

Совєтська тактика в Европі, як кажуть, заставляє Злучені Держави змінити свою політику супроти Німеччини і решти Европи

Геролд Келендер пише з Парижа до часопису Ню Йорк Таймс про „драстичні зміни", які готові наступити у відношенню Америки до Німеччини та решти Европи, згідно з тим, що говорять про це члени делеґації Злучених Держав, що є на нарадах у Парижі. Ці зміни будуть, як кажеться, льоґічним наслідком невдачі конференції міністрів заграничних справ Чотирьох Потуг, а далі теж і тої прірви, що заіснувала між Совєтським Союзом і Західніми Потугами. Ось та прірва може тривати довгі роки. Супроти цього являється для Злучених Держав конечністю скріпити свої військові сили в Німеччині та продовжити окупацію. Виявляється, що залізна куртина, якою перетяли Совєти Европу, не дасться наразі ніяк усунути. Совєти ведуть у Німеччині свою власну політику совєтизації, яка цілком різниться від цього, що плянували західні потуги. Тому і мусить прийти до боротьби за контролю над Німеччиною. А властиво вона вже є, бож Англія і Злучені Держави не бажають бачити Німеччину комуністичною, а саме до цього змагають Совєти, які тепер цілком не дбають, щоби вести спільну політику в Европі. Тільки маневрують, щоби мати ще Францію по своїм боці.

ПРО „ТЕРОРИСТИЧНІ БАНДИ" В КАРПАТАХ.

Немає тепер дня, щоб не появлялись в американській пресі новинки, надсилані з Польщі й Чехословаччини, про „українських націоналістів" чи „терористичні банди", що діють на Лемківщині, в Карпатській Україні, чи в Словаччині. Тепер звідомляє Асошіейтед Прес з Братислави на Словаччині, що „банди, що є поза законом" ширять такий терор в Карпатах теж і по чехословацькому боці, що уряд Чехословаччини проголосив на цій території виїмковий стан, у якому діє воєнне право. Уряд вірить, що ті „банди" є під проводом чотирьох чи пятьох німецьких ґенералів-утікачів.

ЗА МІЖНАРОДНУ СВОБОДУ В ВИМІНІ ІНФОРМАЦІЙ.

Уряд Злучених Держав настає, щоб Обєднані Держави взялися за зясовання ґарантії міжнародної свободи для добування і виміни інформацій. Комісія Прав Людини, що радить в Гонтер Каледж в Ню Йорку, дістала меморандум у цій справі, якого зміст відповідає тому, що думає про це уряд. Ця справа зістала змісця поперта Совєтами, Францією, Китаєм та Індією. Американська делеґація підкреслила, що мусить наступити в світі свободна виміна інформацій, бо це є підстава для існування Обєднаних Держав і здійснення цього, що є в Атлянтійськім Чартері. Буде тепер вибраний субкомітет, що займеться ближче деякими проблемами, що ще спірні чи не дуже ясні. Пані Елінор Рузвелт, що є головоюКомісії Прав Людини, заявила, що тільки тоді, коли буде свобода інформацій, буде можна виявити перед світом, де саме діються такі речі, що є нарушенням людської гідности і основних свобід.

НЕ МОЖУТЬ ВІДГАДАТИ, ЩО ТИМ ГУСКАМ ДОШКУЛЮЄ. — Фотографи, що здіймали ту картину у холодний весняний день в столиці краю, в Вашинґтоні, поясняють, що вони не годні були розібрати, чи гуси ґеґали з протестом, що погода їм недописує, чи повторяли так свій протест, з яким ішли до Конґресу, що їм замало дають збіжжя. Якби не було, але як переходили впоперек вулицю, а автомобіль затрубів на них, то вони у відповіди йому — голосно заґеґали.

СОВЄТИ ПАРАЛІЖУЮТЬ ОСНОВИ ОБЄДНАНИХ ДЕРЖАВ, КАЖЕ ДЕЛЄҐАТ АВСТРАЛІЇ

Совєти зіґнорували своє зобовязання повідомити Раду Забеспеки Обєднаних Держав, чи вони вицофали свої війська з Ірану. Совєтський представник, А. Громико, не явився теж і на нарадах Ради, на яких ця справа мала бути остаточно полагоджена. Його відсутність, а властиво бойкотовання нарад Совєтами, дало притоку до ширшої дискусії в Раді. Її ведено в сумнім тоні, бо це був день, коли властиво треба було святкувати перемогу Аліянтів в Европі й згоду між ними. Найвиразніше висловив сентимент нарад Пол Геслак, репрезентант Австралії, що ще зазначив, що він говорить від імені свого уряду. Він заявив, що хоч Совєти паралїжують своїм поведенням самі основи Обєднаних Держав, то вони цею тактикою нічого не осягають. Інші делеґати погоджувались з критикою поведінки Совєтів, але не признавали, що Совєти можуть спаралїжувати акцію Обєднаних Держав. Промову Геслака вважають першою спробою говорити про совєтську тактику — отверто й щиро. Геслак підкреслив, що його уряд не може вважати поведінку Совєтів коректною. Совєтський делеґат повинен знати, що він репрезентує властиво 51 держав, а не тільки Росію, тому його поведення, казав він, повинно бути менше російське, а більше інтернаціональне.

ЗАЖДУТЬ ДО 20. ТРАВНЯ.

Рада Забеспеки Обєднаних Держав, не маючи змоги покінчити з Іраном, дала урядови Ірану новий речинець, день 20. травня, до якого має доручити звіт, чи совєтські війська опустили край. Совєти тим разом зіґноровано. Їх не будуть питати.

БИРНС ЗА МИРОВІ НАРАДИ В ЧЕРВНІ.

Наради міністрів закордонних справ Чотирьох Потуг, що відбуваються в Парижі, можуть закінчитись кожної хвилини. Коли це станеться, вважається байдужним, бо треба чуда, щоб у теперішньому стані могло вийти з тих нарад щось путнє. Це й причина, чому секретар стейту Бирнс запропонував, щоби скликати на день 15. червня конференцію з 21 переможних держав, щоб остаточно зафіксувати мирові договори з Італією та з сателітами „Осі". Бевин і Бідолт, міністри закордонних справ Британії та Франції, пристали на це, але Молотов заявив, що треба підождати, мабуть у цій цілі, щоби засягнути вказівок з Москви. Та це толкують американські журналісти так, що Молотов не згодився, а наразі тільки проволікає з відповіддю. Бирнс казав, що може легше буде вирішувати, як буде „свіжа кров", себто, як буде більше представників різних держав, які можливо піддадуть якусь нову думку.

СХІД І ЗАХІД — ДВІ ІДЕОЛЬОҐІЇ.

Ті, що вглиблюються в причини, чому наради міністрів у Парижі, не є успішні, толкують собі це тим, що там зіткнулись дві ідеольоґії — комуністична і демократична. І два світи: Схід і Захід. І коли, наприклад, іде така завзята боротьба за Трієст, то саме тому, що Трієст вважають символом заходу. Втрата Трієсту означалаб прогру демократії й Заходу, а вигру комунізму і Сходу. Відступити Трієст Тітови, значить піти шляхом Мінхену. Тільки так думаючи, пишуть американські кореспонденти, можна зрозуміти, чому так тяжко полагодити проблєму цього нового Данціґу.

СОВЄТИ НЕ ХОЧУТЬ ВИЦОФУВАТИСЬ!

Між Злученими Державами і Британією та Совєтським Союзом не може прийти до компромісу в справі замирення Европи з тої простої причини, що Совєти мають цілком інші пляни, яких ніхто не знає, але про які можна догадуватись. Ці пляни опанування Европи виявляються між іншим в тому, що Совєти не хочуть ніяк згодитись на вицофування своїх військ з Австрії чи інших країв.

ДИВУВАЛИСЯ!

Німці, що рік тому були свідками, як американські полки торощили їхні найліпші сили, приглядалися з здивованням військовій американській параді зпироводу аліянтської перемоги в Европі. Машерувало до 4,000 вояків, головно таких, що недавно прибули з Америки і ще „не нюхали пороху". Не було ніяких великанів-повзів, ні нічого такого, що свідчилоб про мілітарну силу, як це бувало при німецьких парадах, чи як це тепер практикується у Совєтах.

ПЕРЕМОГЛА „ПАРТІЯ", КАЖЕ СТАЛІН.

У річницю перемоги над Німеччиною Сталін заявив у приказі до армії, що це „Комуністична Партія" була „вдухновенням і організаторкою перемоги". Знов по радіо говорено в такий спосіб, якби ще далі велася війна.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокe число три центи		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ДИВНА ІСТОРІЯ

Війна для забезпечення демократії в світі — а такою була перша світова війна — вибилась на вищий ступінь завдяки ідеалізмови Вилсона. В ньому, в дальшому розумінню, бачив світ Америку Джеферсона і Линколна. А хтоб не хотів перемоги ідеалів, які ті люди собою уявляли? І хтоб сумнівався, що така перемога не буде дійсною перемогою демократичних ідеалів?

Ось так думали тоді звичайні люди в Европі, зокрема такі народи, що були поневолені, гноблені й під чужою владою. Тому саме настало у тих людей і народів таке велике розчарування, як Америка вицофалась, чи краще, як не видержала на свому провідному становищі й дала своїм ідеалам в Европі розгубитись, а то й цілком знидіти. Вислід з цього усім у світі відомий — друга світова війна з аґресорами й опришками.

Хоч та війна була така, що нашим спільником став згодом один з аґресорів, що володіє при допомозі крайного терору, то проте демократія знов перемогла. Виходилоб, що перемогла вона з Чотирома Свободами Рузвелта та з засадами Атлянтійського Чартеру, що відповідають у многому вилсонійським принціпам. І то перемогла в тому розумінню, що Америка вже від свого тепер не відступить, а допильнує, щоби це все було в світі здійснене. Таке нам заповідав ще президент Рузвелт і приготовляв наш край і нарід ще вчасі війни до такої постави. Та як війна скінчилась, то виглядало, немовби наша рішучість знов знемоглась. Виглядало, що якщо Америка не відступає, то не допильновує, що діється в світі.

Ось той період неясности і нерішучости чи вижидання використали Совєти і через те є вони нині всевладними панами над многими краями і народами в Европі. Тому, коли нині радять у Парижі міністри закордонних справ Чотирьох Потуг над упорядкованням Европи, то їм тяжко завести цей порядок просто тому, що там де треба найбільшого порядку, вже зроблений совєтський порядок, від якого вони ніяк не хочуть відступити.

Така є ситуація. Та як подібне творилось по першій світовій війні, то Америка вицофалась. Але тим разом вона не втікає. Навпаки, заповідає, що остане та ще возьме провід. У таких обставинах треба би сподіватись чогось нового й дуже серіозного, якщо так станеться, як заповіджено представниками нашого уряду. Та програми нашого уряду не може ніхто лякатись. Вона, наприклад, ґарантує Совєтам ненапад з нічийого боку принаймні на 25 років. Але чи з цього радіють у світі? Ні, радости нігде не видно. І це є найдивніше в тій цілій історії. А діється воно мабуть тому, що Америка надто довго надумувалась, заки виступила перед світом з практичними плянами, як завести спокій і новий лад у світі. Забагато недоброго вже сталось і тепер не знати, чи і як це Америка зможе направити.

Чому мало вістей з Совєтів?

Ілля Еренбурґ і Константин Сімонов, що то перед двома тижнями приїхали до Злучених Держав як найвизначніші совєтські журналісти, прибули до Бостону в суботу 4. травня на запрошення Американського Товариства Видавців Ґазет. Вони мали приїхати залізничим потягом на Південну Стацію в Бостоні і там відбути конференцію в американськими журналістами. І дійсно прибули, а американські ґазетярі застали їх там при сніданню у ресторані. Та представник совєтського консуляту пильнував ось тих російських журналістів і вчасі снідання та швидко забрав їх зі собою. Як переходили попри ґазетний стенд, то бачили, як подорожні хапали ґазети, що там лежали цілими стосами. Вони висловили своє здивування, що американські ґазети такі великі. Якось найшли американські ґазетярі три мінути часу і запитали росіян: „Чи російські міста мають тільки ґазет що американські?". На те дістали відповідь: „Росіяни мають багато ґазет, сотки ґазет, добрих ґазет, але вони хотілиб мати більше новинок про спорт". Коли американка-репортерка поставила запит, чи російські ґазети мають комічний додаток до ґазет, тоді саме представник консуляту прийшов з пакунками і заявив: „Перепрошую, не можна відбувати вивідів („інтервю"). Ці панове змучені! Вивіди пізніше". З цими словами забрав совєтських журналістів із собою.

Повище описує бостонський Крищен Сайенс Монітор, а на вступі до цього опису подає таке: „Росіяни знають більше про Америку ніж американці знають про Росію, таку завваґу висловили російські ґазетярі, які приїхали для обсервації американської культури і способу життя".

Можливо, що ці завваги сказали росіяни в пізнішім інтервю, що то його заповів представник совєтського консуляту. Але на всякий випадок треба приняти, що совєтські журналісти таке сказали, начеб там хотіли зробити докір американцям, що вони не хочуть пізнати Росії. Зрештою про такі закиди чути доволі часто.

Про цю справу говорив теж і видавець щоденника Ню Йорк Таймс, Артур Гейс Солзберґер, на закінченню журналістичного курсу учителів в Ню Йорку, в понеділок 6. травня. Він відповідав на запит: „Як пояснити недостачу вістей або неправильні вісти про Росію в усіх ґазетах, включаючи й Ню Йорк Таймс?". Його пояснення було таке:

Брукс Аткинсон, теперішній кореспондент Таймса в Москві, ждав шість місяців на візо до Совєтів і аж телеґрама до Сталіна помогла. На його місце їде до Москви Дру Мидлетон, який ждав на візо більше ніж рік. Н. Й. Таймс пробував дістати дозвіл на більше ніж одного кореспондента до Совєтів, але не дістав. Кажуть, що в Москві є бюро, в якім переглядають дописі. Але перший допис, який пішов до бюра не діждався одобрення ані заборони (отже пропав!). Росія така важна для новинок, що Таймс хотів би вислати туди шістьох кореспондентів, щоби призбирали факти. Одначе ми не можемо цього зробити, але це не наша вина.

До цього додав ще Солзберґер таке: „Колиб ми мали вільний доступ до новинок; колиб ми мали спромогу провірити те, що нам скажуть; колиб ми мали можливість ввійти до бюра пана Молотова так само, як ми входимо до бюра пана Бирнса; або до їхнього департаменту рільництва так, як ми входимо до бюра нашого п. Андерсона, тоді ми не малиб отих недомагань, які ви критикуєте".

Над справою присилання звітів з Росії призадумується теж знаний нам Вилйем Генрі Чемберлин у двох статтях, що їх помістив в Вол Стріт Джорнал. У першій статті він обговорює справу цензури над пресою, як це пропонує Комісія Свободи Преси у звіті Левелина Ґвайта і д-ра Роберта Д. Ліґа. У звіті сказано таке: „Росіяни вже вітверто сказали, що американці й британці дурні, коли дозволяють ґазетярам на таку велику свободу у своїй невідповідальности". Виходилоб, що Совєти не впускають кореспондентів, бо ці невірно подають факти. Тому звітники подають від себе раду, як забезпечитися перед невідповідальністю кореспондентів. Пропонують створити для них орґанізацію і скласти для їх поведінки певні правила.

До цього додає Чемберлин такі завваги:

Совєти, у своїй основній фільософії не признають права мати іншу думку або право критики й тому з ними важко дати собі раду. Вони мають невелике число кореспондентів в Америці, одначе американських кореспондентів в Совєтах ще менше. Колиб Америка відплачувалася Совєтам такою самою міркою, то це булаб хоч поетична справедливість, одначе й це не помоглоб, бо Совєти не пускають американських журналістів, або викидають, коли їм подобається.

Найліпшою радою на цензуру є повне оприлюднювання всього. А найліпшою зарадою на викидування кореспондентів є якнайбільше розголошування таких випадків.

Наші ґазети повинні хоч раз в рік зробити обрахунок, що зробила цензура і заговорити про це на першій сторінці ґазет. Тоді кожен американець знав би, в чому діло і тоді не булоб непорозумінь в цій справі.

Колиж мова про „невідповідальних журналістів", то, каже Чемберлин, вони не можуть довго встоятися, бо в журналістичнім світі панує конкуренція. Встоїться такий, хто точно звідомляє про факти і пише правду.

Згадані арґументи й факти повинні вистарчити для пояснення, чому Америка ані ніхто інший не може пізнати Росії і тим самим не може приноровитися до неї. Кожному ясне, що Росія не то що не хоче, щоб її хтось пізнав, але ще робить усякі зусилля, щоби закрити перед світом не лише свої замисли, але й свої затії.

А. Тичло.

УКРАЇНА

(З Европи до „Свободи").

З нагоди, невідомо якої, московська радіовисильня стація десь на початку березня цього року повідомила ввесь світ, що, мовляв, у наслідок післявоєнного виправлення кордонів, а зокрема на підставі умов із Чехословакією й Польщею, територія Української ССР пересягла в сучасний мент 600,000 квадратових кільометрів, з наявністю населення з 40,000,000 осіб.

Саме це повідомлення мало зрозуміле, бож зовсім таки не зрозуміло, що саме викликало його. Хіба може те, що секретар стейту Бирнс нещодавно сказав, що „всі територіяльні зміни по останній війні — хочби їх і доконано умовами між сусідніми державами — мають бути подані мировій конференції Аліянтів на затвердження". В такий спосіб і лінія Курзона, цебто кордон між Україною й Польщею, не є остаточно твердий і тому Совєти, можливо хочуть декого заспокоювати, що мовляв, усе гаразд і українці! От маєте остаточну свою „Совєтську Україну" цілу.

Однак заледви чи так воно є. Бо московська радіостація не сказала ні слово, а ні за залишені терени Галичини й Волині та їх населення, а ні тим більше про відтятий у 1921-22 роках чималий шмат Чернігівщини з містами: Стародуб, Сураж, Новозибків, Почеп, тощо, ані за райони Курщини або Вороніжчини як повіти: Валуйки, Богучари, Довеньки, Павлівськ, Острогожськ, Бірюченський, тощо.

Замовчала московська радіовисильня й Сірий та Зелений Клини, один за Уралом, а друга на Далекому Сході — Усурійський край. І вже зовсім зумисне мовчить за населення українське в Донщині, а особливо за українську Кубань, що належить вся Україні по праву спадкоємности, бож там заселені терени нашими запорізькими козаками.

Нещодавно приєднанням Криму, по ліквідації кримської та поволжансько - німецької республік, загарбала Москва й терени Криму, який не лише заселений більш як половина українським населенням, але в 1918 році був навіть прилучений до Української Народної Республіки згідно з проханням кримчан.

Як же насправді виглядає справа з тереном України й кількістю її населення в світі?

В одному з календарів виданих у час війни в Европі, календарі українському, поставлено було питання „скільки нас усіх?", цебто українців. І там таки подано відповідь: „Українців на всім світі є близько 50,000,000, з яких у Европі є понад 48,000,000. Український народ посідає тут третє місце по росіянах, німцях, а перевищує числом французів (40 міл.), італійців (40 міл.), англійців (38 міл.), еспанців (23 міл.) тощо."

Щодо розселення українського народу, то там зазначено таке: „Історичний терен розселення українського народу простягається від Закарпаття на заході до долішньої Волги й Північного Кавказу на сході; від північних берегів Чорного Моря, не виключаючи й Криму, на півдні, до початків рік, що впадають у Чорне море, на півночі. Головні українські ріки це Дністер, Дніпро, Дін, Кубань. Національна територія українська займає біля одного міліона квадратових кільометрів. Українські кольонії є в Туркестані, в Сибіру на Далекому Сході тощо".

Але подані календарні відомості можуть бути заперечувані, що вони, мовляв, не є науковий вислід. Тоді нам слід звернутися до інших джерел, обґрунтованих уже науковцями ґеоґрафами. Використовуючи ці матеріяли д-р інж. С. Володимирів прийшов до висновку, що Українська Земля — Україна є одна з 6 природніх країн Східньої Европи.

Українські землі межать у південно-східньому куті Европи, між 43° і 58° північної ширини та 21° і 45° східньої довжини. Місце розташування України поклало на неї тяжкий обовязок бути заборонним валом Европи проти небезпек зі сходу.

Українська Держава св. Володимира Великого та Ярослава Мудрого була аванґардом европейської цивілізації в боротьбі з азійськими ордами. Сучасний простір українських етноґрафічних земель виносить біля 950,000 кв. км. Хоч проф. Кубійович каже — 930,000 кв. км., а проф. Рудницький — 1,000,000 кв. км. Однак як природня одиниця сягає понад 1,200,000 кв. км. До тогож у поверхні суходолу планети Землі, українська територія становить 9.17% цілої її поверхні.

Межі сучасної території української землі значно, менші, як то були за часів нашої величі, за часів київської держави, за князів великої слави — Володимира й Ярослава.

Площа Київської Держави X—XI століть становила біля 3,000,000 кв. кільометрів, а площа Римської імперії лише небагато перевищувала, бо була більша за Україну-Русь на пів міліона кв. км.

Простори нашої батьківщини доходили колись до Балтицького моря, Онезького й Ладозького озер, захоплювали південну Каму, на сході сягали ріки Уралу, Хозарського (Каспія) моря, на півдні спинались на Кавказ, поринали в хвилях Руського (Чорного) моря та ріки Дунаю, а на заході доходили до долини ріки Тиси й Висли, та захоплювали середню течію ріки Двини, Словом Київська Держава охоплювала тоді цілий тодішній культурний схід Европи.

Козацька Держава, цебто друга українська держава, змагала до охоплення всіх українських володінь. Славні змагання великого Богдана Хмельницького та Петра Дорошенка зазначали кордони Козацької Держави по Галич, Львів, і навіть Вислу. А територія, що була під владою Гетьманів України в ті часи доходила лише до 300,000 кв. км.

В часи третьої нашої держави 1918-1921 р. Україна обіймала без анексій, що тривали не довго — 630,000 кв. км., а разом з Кримом, частиною Вороніжчини, Карпатською Україною й Буковиною — 690,000 кв. км., цебто менше від нашої суцільної етноґрафічної території, що має 718,300 кв. км. і значно менше від усієї української національної території.

Перед першою світовою війною років 1914-1918, з українських земель кругло 855,000 кв. км. належало до російської імперії та кругло 75,000 кв. км. до Австро-Угорщини. По першій війні українські землі поділені були між чотирма державами: СССР. Польщею, Румунією та Чехословаччиною, саме так: 767.4 кв. км., 82.4% усіх українських земель, 3.5% у території СССР; 130.6 кв. км., 14.1% усіх укр. земель, 33.6% у території Польщі; 17.6 кв. км., 1.9% усіх укр. земель, 6.0% у території Румунії; 14.90 кв. км., 1.6% усіх укр. земель, 10.6% у території Чехословаччини. — Разом 930.1 кв. км., 100.0% усіх укр. земель.

Перед другою світовою війною, після четвертого з черги розділу Польщі, переважна більшість українських земель входила в межі СССР, а саме біля 900,000 кв. км. або 96.8% цілої площі українських зе-

ФЕДОР КРУШИНСЬКИЙ

Я БАЧИВ НІМЕЧЧИНУ!

(Байки та дійсність про гітлерівщину)

39)

Ґенерал знов дещо подумав, як це в нього звичка, а після й каже:

— Треба йти в самісіньке пекло, треба йти до німців і шукати доріг, можеб удалося цю загрозу відвернути. Я певний, що про все те, що робиться в Україні, вища влада не знає. Німці не мають ніякої програми щодо України, вони йдуть насліпо, вони не знають, яку політику повести. Вони не воюють за волю України, а воюють за волю своєї Німеччини та бються з большевиками, нашим спільним ворогом, нам нема чого від них відвертатися та лишати їх самих з народом, з яким вони не вміють обійтись. Нехай побють большевиків, а з ними ми самі дамо собі раду, Европа нам поможе німців знищити, бо Европа їм України не дасть. Нам треба вдати їхніх приятелів, щоб бодай щось вирвати, бодай мати можливість бути на своїй землі, з народом, а там видно буде, що робити. Ми повинні запропонувати німцям співпрацю без ніяких умов, без визнання незалежности України, не ставмо вимог з нашого боку, а це їх прихилить до нас, Без цього вони нас знищать ще до того, як побють большевиків...

Тепер була моя черга подумати. Бо від слів ґенерала віяло не тільки безпросвітною розпукою, але й політичною наївністю. Я знав дуже багато наших дуже добрих військовиків, які були дітьми в політиці. Цим пахло й від ґенерала В.

Наміри й політика німців щодо України й в Україні були як на долоні — від Гітлєра почавши й на „СС"-ові, який мордував українських немовлят, кінчивши. То не були чини самої люті резбещеної звірюки, яка боронитьея серед ворожих обставин, оточена небеспекою, ні. То були чини свідомі, обраховані, наперед укладені. Вважати, що вищі німецькі провідники не знали, що робиться в Україні, це те саме, що вважати їх за немовлят. Такими Гітлєр і гітлерівці не були.

— Я не в усьому тієї самої думки, що ви, пане ґенерале... — кажу йому. Свою політику щодо України німці опрацювали в найменших подробицях ще до війни, а тепер здійснюють її безпардонно й послідовно. Чи не заявив Гітлєр, ще до війни в райхстаґові, що „як би нам Україна, то миб там рай побудували", а чи у Львові не заявив ґенеральний ґубернатор Франк, що „нам потрібна Україна, а не українці"? А чи не порозстрілювали вони силу нашої ідейної молоді, яка пішла працювати для народу, їм помагаючи з тим народом порозумітися та чи не повиганяли вони решту нашої інтеліґенції з України? Чи не посадили вони в тюрми й концентраки тих, які не годяться на ролю „ландскнехтів", які не хотять працювати на поневолення свого власного народу? Тисячі нашої інтеліґенції гниють у тюрмах і концентраках за те тільки, що визнають ідею незалежної України. Врешті, чи не ведуть вони в Україні й поза нею підступної, чисто большевицької пропаґанди проти української еміґрації, як проти тих, які символізують ідею незалежности України? Ні, пане ґенерале, вони дуже добре знають, що творять, а творять те, що стоїть у їхній програмі знищення нас і поневолення нашої Батьківщини. І вони нас з вами ніколи в Україну не пустять, про це навіть думати не можна, бо це вони могли зробити вже півтора року перед тим. На наше місце вони ладні взяти — москалів, козаків, чорта, біса, аби тільки не нас, бо нас вони бояться як огню, ми для них більш небеспечні, ніж большевики, бо ми споборники незалежности України, яку вони хотять зробити своєю кольонією. Звичайно, на службу для поневолення України вониб нас узяли радо, як і беруть споміж нас те сміття, яке чужим звикло служити, яке не має ні чести ні ідеї та яке кожний нарід має, але чесні українці, 99% нашого народу, на ту працю не пішли й не підуть, вони вже переконалися. Німці забули, що ми нація, а не племя, що сьогодня двадцяте століття, а не сімнадцяте. Я вірю в інстинкт нашого народу, в його самооборонну силу, він знайте свою дорогу й не дасть себе на поталу німецькому ворогові таксамо, як не дав себе на поталу інших історичних ворогів...

Між нами запанувала досить довга мовчанка, яку не переривав ні ґенерал, ні я, бо кожний сказав свою головну думку.

— Цебто, по вашому, скласти руки, чи покласти голову на большевицьке ковадло, щоб її розторощив німецький молот?... — не без глибокого смутку в голосі питає ґенерал.

— Ні, це значить — не гарячитися й не нагрівати себе ні для німців, ні для большевиків, бо чим менше ми будемо нагріватися, тим важче буде німецькому молотові наше холодне залізо клепати. А подіям треба дати дозріти без нас, бо ми ходу їх змінити не можемо. Наше сьогодняшне завдання — рятувати кожне українське існування, кожне українське життя не так морально навіть, як фізично — це є наказ історії, тобто пасивний спротив, бо за активний німці винищать силу нашого народу...

— А як події настануть такі, що ми опинимося з порожніми руками, не готові?... — підходить ґенерал до своєї головної думки.

Власне, це була головна думка, бо так міркували всі українці — мати силу на той мент, коли обидва вороги знеможаться, бо для нас тільки й лишалася ця єдина, але дуже химерна надія. Українці зазнали стільки лиха, лиха доля відміряла їм стільки ударів, що між ними панувала тепер єдність в оцінці положення. Життя навчило нас, шкода, що так пізно.

(Дальше буде).

З НАГОДИ ДНЯ МАТЕРИ

Знову надходить День, в якому знов почуємо багато віршів, пісень і промов, виголошених у честь Матери. І ледви чи є яка одиниця на світі, якаб в цей день не полинула думкою в мсіце, де проживала під опікою своєї Матери. Бо майже у всіх нас лишився по матері якийсь спомин, що йде в слід за нами ціле життя. І так президент Линколн ніколи не забув двох подій, які тісно були звязані з життям його матери. Оповідає, що коли його батько в р. 1816 перепроваджувався до стейту Індіяна, мати взяла його на гріб молодшої сестри, щоб з нею попрашатись, Друга сумна подія в його життю була, коли в р. 1818 він побачив, як батько зробив з соснових дощок скриню, до якої вложили мертву його матір і її поховали недалеко дому. За кілька тижнів молодий Линколн спровадив пастора і цей відправив над гробом посмертні молитви. Ці дві події врились глибоко у душу Линколна і ті сумні спомини, як каже автор книжки „Модерс Дей", кидали тінь смутку на обличчя Линколна впродовж цілого його життя.

Попри спомини рідних матерей є у багатьох людей і спомини про матерей, які хоч не були фізичними матерями, але заслугують вповні, щоб їх згадати в Дні Матери.

В книжці Райса під наголовком „Модерс Дей" є коротенька розвідка про організацію „Малі Матері" (Литл Модерс). В тій книжці оповідає автор, як пані Ольма Калдер Джанстон бачила раз через вікно на Стайвесант Плейс в Ню Йорку, як мала дівчинка несла на руках одну дитину, а другу провадила за руку. Опісля пані Джанстон дізналась, що мати тих дітей ходила до праці, а дім і менші діти лишала під опікою тої молодої дівчинки. Цей сумний образ глибоко діткнув паню Джанстон і вона почала застановлятись, в який спосіб можнаб привернути дитинство тим дівчатам, які мусять опікуватись малими дітьми, хоч самі ще в дитячому віці, а часто й не найкращого здоровля. Пані Джанстон почала час від часу брати дітей поза місто, особливо в літну пору і опікуватися тими дітьми, яких матері мусіли іти до праці.

Це дало в 1899 році початок до заснований тої шляхотної організації, знаної під назвою „Литл Модерс". Під теперішну пору організація та далі існує і числить багато відділів під різними назвами як „Щасливий Дім", „Любячі Рамена", „Соняшний Світ" і т. п. Ця організація є удержувана з добродійних датків. Є в ній і хорі діти, якими лікарі піклуються зовсім даром. Райс, автор книжки „День Матери", високо цінить цю організацію, яка прийшла з помічю тим „Малим Матерям", які без всякого підготовання часто опікуються не лиш дітьми своєї рідної матері, але й інших матерей. Автор наводить, наприклад, факт, як в одній родині було семеро дітей, а коли прийшла на світ осьма дитина, то мати дала її на руки доні, яка щойно мала яких десять років, а сама зараз померла. Та молода дівчинка опікувалась не лиш тою дитиною, але і прочими семеро дітьми, хоч деякі були і старші від неї. Коли діти попідростали, в сусіда померла жінка, а оставлений муж з дрібними дітьми попросив її, щоб вона задікувалась маленькими сиротами. Коли мала мати піддховала ті сироти, не стало вже часу для неї на життя. Вона, як пише автор, проживши лиш одну половину життя, померла.

Автор додає, що такі Малі Матері родяться в кожній сімї, родяться вони в бейзментах і палатах, а їх ціль життя заступити матір тим дітям, що то їх матері змушені обстановами життя боротись за кусок щоденного хліба. Організація „Малі Матері" бере в опіку передівсім бідних дітей і дає їм спромогу виїхати в часі вакацій поза місто, де ця організація має свої власні літні доми. Під опікою Малих Матерей діти вчаться шиття, варення, прання і взагалі кожної праці, яка є тісно звязана з щоденним життям. Малих Матерей, в честь яких створено ту організацію, як каже Райс, є багато на світі, і вони так само як рідні матері з любовою і посвятою захоронюють щастя інших, а люди зачинають їх цінити звичайно аж тоді, як тих шляхотних істот нестає у суспільности.

Марія Демидчук.

мель і лише незначна частина потрапила була до Німеччини (Ґенерал-Ґубернаторство) — біля 14,500 кв. км., до Угорщини — 13,000 кв. км. і Словаччини — 3,000 кв. км.

По закінченні війни другої, а відтак по здійсненні „соборности" українських земель, коли, майже, всі українські терени західні опинилися в володінні СССР, чи то УССР, на 600,000 кв. км., а принаймні 930,000 кв. км. Та як бачимо й чуємо Москва голосить щось інше: 330,000 кв. км. наших земель висять десь у повітрі. А яка тому мета й потреба, це — відомо лише Москві, що нам смертним цілком не зрозуміло. Як не зрозуміла й причина, що викликала саме московську радіовисильню деклямувати терени й населення України, в той час, як існує „незалежна" „самостійна" советська Україна.

Не меншою таємницею є й большевицько-московські обрахунки населення України, отих 40,000,000 осіб. Хоч загальну кількість українців на світі, особливо по 1929 р. на теренах СССР, і дуже тяжко точно установити, однак із певною долею імовірности можна припустити, що загалом 1. січня 1940 р. українців на цілому світі було — біля 46,000,000 душ, цебто 2-3% цілого населення світу.

Отже між окремими народами світу українці посідають почесне 10 місце, між народами індоґерманськими з походження — 7 місце, а між словянами — 2 місце. Між словянськими народами українці становлять біля 20 відсотків усього словянства, а в цілій Европі — 6 місце.

За переписом з 17. грудня 1926 р. на теренах СССР жило 31,194,976 осіб українського населення, або 21.27 відсотків усього населення СССР. Однак 12 років пізніше перепис з 17. січня 1939 р. нараховував по СССР (виключаючи крайню північ СССР) лише — 28,070,404 осіб українців, тобто тільки 16.56% цілого населення.

Виходило, що українська нація не лише стратила 12-річний приріст населення (2% річно), як твердить С. Володимирів, цебто 624,000 × 12 = 7,488,000 душ, але ще стратила абсолютно округло — 3,125,000 осіб, тобто ціла страта становить — 10,613,000 осіб. Отже українська нація згідно зі советською статистикою, зазнала катастофічного зменшення. Хоч ця статистика не подає причин, але ми їх знаємо.

Тепер Совети кажуть, що за час війни Україна втратила 10 міліонів людности. Точна це інформація чи ні, ніхто не знає, та й перевірити її ніхто не може крім Советів. Але все це викликає велике побоювання. Так є, що советські московські „чинники" зроку врік, з перепису на перепис, зменшують кількість і українського населення взагалі й української території. Це є факт. Дуже страшний факт для української нації.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

10. травня 1906.

СТРАЙКОВИЙ РУХ.

В Індіянаполіс, Індіяна, вибух страйк кімнатних малярів. Жадають признання юнії і підвишки платні з 35 ц. на 40 ц. на годину. — В Шікаґу застрайкувало 600 шлюсарських робітників при будові домів, жадаючи підвишки платні на 50 ц. на день. — У Милвокі, Вис., застрайкували усі робітники в залізних гутах, внаслідок чого 19 фабрик застановили роботу. Робітники домагаються підвишки платні з \$3 на \$3.25 денно. — Шікаґовські кравці розпочали аґітацію проти приміщування кравецьких робітень по малих, темних кімнатах. — Робітники пралень у стейті Огайо зорґанізувалися недавно в юнію і вже в короткому часі добули собі зменшення часу денної праці з 12 на 9 годин при цій самій денній платні і вільного пополудня в суботу.

ПАТРІОТИ, ДЕ ВИ?

...Колиб кожний американський українець дав на Боєвий Фонд лише одного цента, то ми зібралиб 500,000 центів, або 5,000 долярів... І ми зложимо цю суму, коли візьмемося дружно до діла... Близько 1,000 долярів вже маємо, до 5,000 недалеко. Нехай кожний жертвує, що може. Гроші посилати до о. І. Велигорського, 25 Чеснат Ст., Йонкерс, Н. Й.

ЗЕМЛЕТРУС В КАЛІФОРНІЇ.

Страшне землетрясення трапилося в Каліфорнії 18. квітня і наробило багато лиха. Найгірше потерпіло місто Сан Франсиско. Багато домів розвалилося від великого трясення землі, з чого потім повстав огонь і спалив майже ціле місто. Там, де перед кількома днями стояло гарне місто, тепер стоїть порозпукувана земля, а на ній купи згарищ, з котрих куряться дими. Маса людей втратили життя, а найбільше з тої причини, що землетрясення було рано в годині черть по пятій, коли то люди ще спали і там, де доми повалились, побило людей сплячих... Людям дозволено виїздити даром із Сан Франсиска до сусідних стейтів... Я перенісся до Окленд, Кал. — Гр. Даницюк.

НЕ ХОЧУТЬ ЧИТАТИ.

У нас в Ансонії є читальня Просвіти і за невеликим коштом можна собі прочитати книжку в читальні чи до дому взяти, але люди не дуже про це дбають... Є такі запеки, що хоч би їх і на мотузі тягнув, то до читальні не піде. Щоби йому навіть книжку в руки встромив, то візьме, але відложить. Такий скорий до просвіти, як циган до роботи. — Гринько Смутний.

ЩО ПИШУТЬ?

ФЛЕНСБУРҐСЬКА ТРАҐЕДІЯ

В німецькому селищі Вайхе коло міста Фленсбурґа, 7 кільометрів від данського кордону, незабаром після капітуляції Німеччини зорґанізувався табір неповерненців. Творився він з мешканців німецького табору для чужоземців, вивезених на роботу до Німеччини. Зогляду на це, що бараки були призначені для польських бувших військово полонених, неповерненці з дозволу анґлійського команданта в м. Фленсбурґ, перебралися в порожні бараки і майстерні валізничого депа при станції Вайхе, розташоване по сусідству з табором. Всього в депо зібралося коло 360 чоловіків, переважно українців.

Сталося так, що комендантом новоствореного табору призначено поляка. Незорґанізована маса пасивно прийняла цей факт, але після цього, як командантова жінка, почуваючи себе цілковитою господинею табору, в імені свого чоловіка почала кермувати всіма справами, зловживаючи владою, поодинокі українці стали виявляти невдоволення. Дізнавшись про це, Зоська (так звали командантову дружину) цинічно заявила: „Всіх, хто буде гавкати, зразуж вишлю до Советів".

Тимчасом поляк - командант почав гуртувати коло себе „прибічників". Першим з підлабузників став начальник охорони табору такий собі Бобров, — людина вельми кепська, з темним минулим, малописьменна, який одначе називав себе гірничим інжиніром.

На загальних зборах таборяни обрали команданта українця, і визначена зборами делеґація, пішла до анґлійців з просьбою затвердити його на цій посаді. Проте, поляк-командант, довідавшись про цю акцію, випередив делеґацію, змалював перед анґлійцями делеґатів як бунтівників, і справа скінчилась нічим.

Тогож вечора скликав поляк-командант сходини таборян, на яких виступив з гострою кромовою: „Викиньте собі з голови дурну думку про свого команданта", — заявив він присутнім. — „Я що схочу, то з вами й зроблю". Командант промовляв по польськи, і як перекладач при ньому виступив той же таки Бобров. До речі сказавши, ледве що тямить по польськи і свій неточний переклад приоздоблював власними, ще гострішими доповненнями. Для повнішої характеристики ситуації треба сказати про відвідування табору советськими представниками, яких завжди супроводив француз-перекладач при УНРРА. Час від часу приїжджали вони автом, заходили до команданта і жадали видати їм „власовців". На списку мали вони 8 чоловік, і лише їх вимагали видати. Дві візити лишилися без наслідків, бо зазначені в списку особи зачасно з табору виходили, але за третім разом, приїхавши несподівано, вони арештували кого їм було треба, і з ними відїхали геть. Відїжджаючи, заспокоювали українців, що вже більше до табору не приїдуть.

Друга делеґація таборян до анґлійців в справі призначення українського команданта також не мала успіху. Тим часом Зоська лютувала: „Відпровадила вісім і ще триста девятьдесять вишлю".

На початку серпня депо прикрасили сосновими ґірляндами, в салі головної майстерні поставили рядами столи, заставлені напитками та наїдками і в присутности запрошених анґлійців з УНРРА та польського команданта, відбулось, після вінчання в імпровізованій церкві, гучне весілля 14 молодих пар. Таборяни жартували і сміялись, зичили молодим довгого віку та щасливого життя, не відчуваючи, що над їхніми головами вже клубочать чорні хмари. На Фленсбурґську траґедію склалось декілька причин. Крім ворожого ставлення команданта та його жінки до українців, крім розкладу в середині таборян (яскравою ілюстрацією чого є постать Боброва), приявності в таборі власовських елементів, найголовнішими причинами були приявність в УНРРА француза-перекладача, який працював в найтіснішому контакті з советськими представниками, а також зпровокована большевиками заява 16-ти чоловік, на адресу советських представників.

В цій заяві мешканці невеличкого табору в Мірвік (передмістя Фленсбурґу) „просили" советських представників „допомогти" вернутися їм на батьківщину, на яку їх анґлійці (!) не пускають. Брехливість, провокаційність цієї заяви не підлягає найменшому сумніву. Проте, свою траґічну для українців ролю вона відограла, коли советчики нимиж зфабриковану фальшовку передали анґлійцям. До всього цього не треба забувати, що в безпосередньому сусідстві з депо находився польський лягер бувших військово-полонених, куди кілька разів на день бігав командант радитися відносно долі українців-таборян.

7-го серпня в день латишка-перекладачка УНРРА, попередила декого з українців, що наступного дня до табору приїдуть советчики. Таборяни приняли цю вістку різно: більшість з вечора вийшли з табору, але 160 чоловік не зважали на пересторогу і лишилися в таборі ночувати.

9-го серпня в 10 годині ранку депо Вайхе оточено анґлійськими танками. У подвіря табору заїхало 12 порожніх вантажних авт. Пять советчиків у військовій уніформі разом з анґлійцями появились на подвірі. Командант закликав сюди всіх таборян. — „Хто не хоче вертатися „на родіну" піднесіть руки!" — звернувся один із советчиків до присутніх. Всі, хто тут був, одностайно піднесли руки вгору. „Вони всі **хочуть** вертатися на батьківщину!" — звернувся по анґлійськи француз - перекладач з УНРРА до анґлійського офіцира. Хвилину про щось подарившись, советчики, підійшли до натовпу і запропонували протягом 15 хвилин спакуватись і сідати в авта.

В таборі почалось щось неймовірне. Плач і ридання наповнили подвіря. Люди кидались тікати, але їх стримували і загрожуючи зброєю, тягли до авт. Жінок хапали за руки й ноги і кидали до авт, в машини; старенька безрідна бабуся С..., що воліла смерть як повернення до Советів, які заслали й зґубили її всю рідню, вчепилась руками за облавок машини і заціпиніла в такій мірі, що від облавка її не могли відірвати. Плакали діти, безпомічно метушились люди під вагонами, шукаючи порятунку. І от над загальним гамором піднісся рантом гнівний голос. Це молодий козак Андрій в очі советчикам викрикував прикру правду про соціялістичний рай. Так само рантово крик його урвався: розітнулось три стріли і він упав, заливаючись кровю. Ще й не прогриміли постріли в другому кутку подвіря, і, махнувши руками, прошитий кулями, упав веселий швець Сергій. Спаралізовані страхом зупинилися люди, стояли нерухомо і по хвилі вагання помалу зближалися до машин. Забувши про все, мовчки лізли в машини і чекали. А тим часом зпід вагонів, з бурянів, з криївок витягали інших і, підганяючи кольбами, вели на подвіря.

На знак піднесеної руки загуркотіли дванадцять моторів, і дванадцять автомашин рушили на шлях, везучи „на родіну" „щасливих" громадян Советського Союзу. На якийсь час подвіря обезлюдніло. Але не надовго. Безладним натовпом кинулись із сусіднього табору поляки грабувати майно вивезених. З гуком із дверей майстерень, перероблених на житло, полетіли валізки і ящики. Хмарами білих метеликів злітали вгору українські книжки, лопочучи сторінками. Подвіря вкрилося кожухами, жіночими хустками; документами. Два дні й дві ночі справляли тут поляки вандальський бенкет, аж поки нічого не було вже грабувати, нічого нищити й ламати.

За два дні приїхав до розгромленого табору анґлійський офіцир з фотографом. Вони сфотографували місце убивства козака Андрія та шевця Сергія, сліди від куль на стіні та стелі і сказали, що советського офіцира Приходько, який вчинив це звіряче вбивство, арештовано, що його будьто судили і суворо покарали.

Українському лікареві Федині пощастило врятуватися підчас розгрому на Вайхах. Він заліз під канапу в своїй амбуляторії і там пролежав 12 годин. Він дістав нервовий струс. 12 годин він дивився, як миготіли перед очима чоботи грабіжників і слухав як вони лаялись. Безтямний виліз він зпід канапи і, замішавшись з натовпом поляків, вийшов з табору. Врятувалась ще і дівчина Надя Чубата. Вона, коли приїхали авта, упала в рівчак у бурян і анґлійський жовнір, зауваживши її, допоміг їй вибратись на гостинець. Всіх таких щасливців було пять.

За три дні повернулись до Фленсбурґу трьох хлопців, які втекли по дорозі. Власне, не втекли, — на одній із зупинок, коли авта стали, щоб дати людям можливість оправитися, анґлієць шофер підморгнув многозначно хлопцям і вони його зрозуміли. Ці хлопці нічого путнього не могли розповісти. Вони знали лиш одно — їх везли до Советів і вони — врятувались!

Дві сотні українців, які напередодні 8. серпня вийшли з табору, розпорошились по Фленсбурґу, по найближчих селах і по лісах. Як звірята блукали вони два тижні, не знаючи де прихилити голову. Більшість їх незабаром перекачувала на південь, далі від негостинного Фленсбурґу, решта пішла до праці в ліси корчувати пні. Не було між ними майже ні одного, когоб не торкнулась подія на Вайхах. Ось старий селянин П.... з Підкарпаття, він тепер сам один, бо жінку його і двох синів помчали авта на советську зону. Ось хлопчик Л...., майже дитина, з Полтави, який утратив батька й матір. А ось хвора жінка Н.... з малою дівчинкою — їхнього тата катують тепер десь далеко на сході. По двох тижнях блукань два юнаки покінчили в лісі життя самогубством.

В місяцю жовтні на вулицях Фленсбурґа появились два усміхнені, веселі хлопці — Олекса Ф. зі Стрийщини і Олекса К. Ці хлопці-герої проїхали з советчиками 120 кільометрів по советській зоні і втекли сюди аж з Ростока. Багато цікавого розповідають вони своїм — цікавого й страшного про советський табор і советський побут. „Нехай брешуть большевики що завгодно — кажуть хлопці — а пропаґадою очей не замилять, якими вони були пять років тому, такими й лишились!"

В кінці жовтня не було вже українців в Фленсбурґу, ні в доокличних селах та лісах — вони розїхалися по українських таборах, щоб там, в тісному гурті своїх людей чекати на кращу долю.

(Через канцелярію КУК-а)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ХОЧ ЧЕРЕПАШНИМ ХОДОМ, АЛЕ ТАКИ ДІЙДІМ ДО ЦІЛИ!

Вже рік минув, як наша американська мати „Свобода" збирає 50 тисяч долярів на допомогу скитальцям. А чи зібрала досі бодай половину? Ні, бракує ще трохи до неї, не говорячи вже й про те, що до 50 тисяч треба буде знова рік або й більше збирати, щоби вийти з цілої справи з честю. Я певний, що „Свобода" таки 50 тисяч збере, бо вже знайшлися люди, що зачали другий раз по сотці давати. Щож робити! Загал лише читає, кілько вже „Свобода" зібрала, хто вже дав, а хто ні, але самий не дає. Думаю, що треба нам признатися, що ми в Америці не доросли до такої великої відповідальности, що впала на нас, а саме, щоби ратувати хоч в дечому життя української нації. „Свобода" недавно добре написала, що ми недописали! Бо чим пояснити це, що одні й ті самі люди постійно при всіх збірках себе все „шарпають" і дають на різні наші справи, а широкий загал подобає на цього дядька на мості, що дивиться у воду на потапаючого (скитальця) і думає: Та не тратьте куме сили...

Як можна дивитися з затисненою жменею на людське горе, на голодні діти, на нерозвинену прибиту молодь, що билася на два фронти? Якби так українська справа добре стояла і український нарід мав свою вільну українську державу, то було би таке, що неодин американський українець сяв би з радости, а відвідуючи старий край, хвалився: І я також помагав вам з Америки! Навіть якби і не помагав. Бо може з не одним булоб так, як Степан Руданський оповідає про тих коней, що йшли з роботи до дому, а муха їм коло вух бреніла, що то мовляв вона теж їм орати помагала. А ми прецінь знаємо, як то мухи коням орати помагають!

Якби наші люди в Америці знали скитальчу нужду, або хоч повірили щиро благанням наших людей в Европі, то скинулиб за один місяць отих 50 тисяч, що їх шукає „Свобода". І засипалиби наших скитальців „афідевітами"! Прийдуть вони чи ні, але показалиб добру волю!

Я самий стараюся спровадити до Америки 9 душ, а вже нові голосяться... Вчера дістав листа від мого шкільного товариша інж. А. Охрима. Пише присилай „афідевіт". Чи можливо відмовити? Пішлю й йому, як лише вдасться. Нехай ратується від смерти, а в Америці з голоду не помруть!

Інакше й годі поступати, сумління не позволяє відмовити добрим людям. Дох таки людей з сумлінням я отсе і апелюю: Допоможіть „Свободі" хоч черепашним ходом таки зібрати отих 50 тисяч! Я вже раз дав 100 долярів, а тепер висилаю ще раз таку саму суму. І тішуся, що в додатку ще придбав одного Союзовця в Шікаго, що теж дає 100 долярів на поклик „Свободи". Є ним громадянин Віктор Мегаль, член 252-го відділу У. Н. Союзу.

Союзовці! Між вами є повно щирих і жертволюбивих. Тому ставайте якнайскорше в ряди 100-долярових жертводавців „Свободи".

Степан Куропась,
головний контрольор
У. Н. Союзу.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

КЛІВЛЕНД, О.

Свято Українського Ґенія і Милосердя.

Живемо в таких часах, що щоб ми не робили, а наші думки і серця звертаються мимоволі до бідного українського народу на рідній не своїй землі, до бажання його ратувати, йому помогти. Це й видно було теж і на концерті, влаштованім заходами Злучених Братств і Товариств при українській кат. церкві св. Петра і Павла у Клівленді, дня 7. квітня. Концерт відбувся у У. Н. Домі, 2253 Вест 14 вулиця. Було це Свято Милосердя в користь українських скитальців, яким доля судила переносити невисказані горя по чужих закутинах в голоді й холоді, як це підкреслив у своїй промові о. декан Д. Ґресько. До цеї пори щире українське серце, казав о. декан, зложило вже $4,500 на ту ціль і збірка переводиться далі. На цю тему говорив ще у своїм вступнім слові п. Дмитро Шмаґала, предсідник згаданих вище злучених організацій, а секретар і представник церкви, п. Володимир Гавриляк обяснив цю справу гарною англійською мовою.

Про саме свято, що було в память українського ґенія Тараса Шевченка, говорив запрошений гість, д-р Лука Мишуга. Бесідник перевів анальоґію між життям і стражданнями поета і нещасною долею українськгоо народу, зазначуючи, що все це відбилось у Кобзарі й тому він такий нам рідний, так усім зрозумілий. Далі представив актуальність Шевченкових ідей і пророцтв не тільки для українського народу, але для людства взагалі, особливо того, що терпить від тираній, чи такого, що живе ідеалами Вашинґтона й Линколна.

Концертово-вокальна частина була в руках Церковного Хору під диригентурою проф. Михайла Кнапа. Хор вніс на сцену той чар, що так питомий українській пісні. Між концертовими точками виступали і наймолодші з козацьким духом у своїх декламаціях. А далі молоді танцюристи, що вже не танцювали як аматори, але так, що видавалось, що це самі професійні сили. І ще які! Ось тим усім українська громада при церкві св. Петра і Павла доказала, що має у собі визначні таланти, яких є так багато у всього українського народу, хоч нема їх як розвивати, бо вороги притискають. Та тут є на це свобода. Отже гідно й величаво відсвятковано наше свято, бо в часі концерту зібрано принагідно ще й $412.26 на допомогу скитальцям. До цеї пори щире українське серце зложило ось так уже майже $5,000 на ту ціль. Ось так наша громада при церкві св. Петра і Павла, під проводом о. декана Д. Ґреська, доказує свою любов до братів-скитальців не тільки словом, але й добрим ділом. І так нам усім треба поступати. Ми тут живемо як у Бога за дверми, а наш нарід в Европі гине національно, культурно й релігійно й потапає в морю власної крови. Як-жеж можна йому не помогти!

На святі жертвузали:

Клюб Матерей на Сході $20; по $10: Михайло Колодій і Н. Н.; по $6: о. Д. Ґресько, о. С. Ґотра і Д. Шмаґала; по $5: В. Гавриляк, Павлина, Анна Павлина, Анна Костельник, В. Гуділь, Чубінські, Марія Чільо, М. Когут, Д. Е. Мадей (Джерзі Сити), Ф. Ольховий, А. Бревка, п-ні Лучка, В. Хвірчак і Я. Грицина; по $3: В. Ячишин, Д. Загута, Г. Телеп, Бусько, С. Косик; по $2: С. Ґнот, П. Різун, Кобилянські, Е. Смільчак, І. Клим, М. Пелех, Т. Лялік, Б. Стиранка, П. Притуляк, Д. Даруш, Н. Хміль, Капраль, Г. Брикайло, Н. Білецька, С. Ломич, М. Мадей, М. Кавалець, М. Кривий, М. Савчак, І. Шулева, Р. Кулон, Задерецькі, А. Полюка, Вробель, Ольхова, Вербинські, П. Пацула, Н. Ґалан, М. Бдзіль, Т. Войнаровський, Т. Козук, І. Цьобан, В. Мураль, Терлецька, Драґан, В. Кедьо, Федорчак, Н. Дубик, І. Гончарек, Грицина, М. Кісіль; по $1: К. Федек, Т. Мельник, Ґудьо, Соротинська, Мічківська, Конет, Любинська, Е. Сарахман, Г. Телеп, А. Сухарик, Петерс, Білецька, Добуш, Сушальницька, М. Вербинські, П. Слепак, М. Сарахман, Чубинський, К. Фдінт, Стрип, Солоник, Стахурські, Кавалець, Ніцпон, І. Сподар, Шайка, Годованська, Сербай, Р. Волянська, Юрків, О. Ванюк, Б. Сосілоновський, Б. Яцишин, А. Калиницький, Т. Галущак, Е. Лалік, М. Лавер, М. Михно, Б. Сарахман, Т. Бандура, Т. Сенюта, Д. Біґановський, Яворський, Ф. Мураль, І. Корецький, Недбальський, А. Махно, С. Карабін, Г. Шваґуляк, І. Кузьман, Б. Мураль, Пескливець, Лев, Ґалан, М. Сивик, І. Якубик, Бурко, А. Литвак, М. Гучек, Турчак, І. Стойко, Г. Соляр, В. Кузір, К. Бусько, І. Пасковський, І. Процків, С. Бурко, Ф. Мацьковський, Р. Мочко, М. Гавриляк, Н. Павлюк, А. Ремпель, Д. Романович, А. Притуляк, Р. Савчак, Д. Мізенко, С. Наконечний, М. Струк, Н. Третяк, Н. Данилюк, Чайківська, М. Грид, Бойко, М. Мічель, Кнап, Войціцький, А. Ломич, М. Литвак, І. Керик, Б. Свет, М. Пелех, М. Ціхоцький, М. Лікавський, С. Бобко, В. Форемний, А. Фесачин, К. Яворський, М. Кліщинський, М. Фесачин, М. Мартинюк, І. Гаврик, С. Лежан, М. Москаль, П. Ульшаницький, Т. Сморовська, С. Когут, Н. Волошин, К. Старинчак, Мізенко, М. Поливка, Коберська, С. Ковалькевич, А. Третяк, Стрибицька, М. Клутинська, А. Юха, Яновський, Підсадний, К. Савчин, М. Бандура, М. Крайло, Розгонь.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, відбудуться в середу, 15. травня, в год. 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. Просимо всіх членів прийти на означений час. — П. Ляхоцький, рек. секр.

І ЧЕСТЕР, ПА. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 156, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. травня, точно в год. 1:30 пополудні в Громадськім Домі. Просимо, щоб всі члени прийшли на ці збори, бо є дуже важна справа до вирішення. — В. Новак, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Бр. св. Стефана, від. 221, відбудуться в неділю, 12. травня, в 12. год. вполудне, в Домі Відділів У. Н. С., 843 Н. Вестерн Еве. Важні справи є на порядку дня, тому просимо всіх членів і членкиць обовязково явитися на зборах. — Ф. Васильовський, пр.; Д. Максимюк, кас.; Т. Шпікула, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє своїх членкиць, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. травня, в гали церковній, в годині 4:30, зараз по вечірні. Просимо членкиць прийти на означений час, бо будемо мати багато справ до вирішення. Також просимо членкиць приєднувати нових членів до Союз уі Сестрицтва. — За уряд: Евдокія Геруля, предс.; Анастазія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

ФІЛДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 375, відбуде місячні збори дня 12. травня, в год. 1. пополудні при 847 Н. Френклин ул. Всіх членів просимо прийти і вирівнати сво ївкладки, бо інакше будуть суспендовані. — За уряд: Г. Дорожовський, гол.; В. Василюк, кас.; І. Харамбура, секр.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 8. травня 1946 року помер

АНДРІЙ СТЕПАНОВИЧ,

член Тов. Жидачів, від. 393 У. Н. Союзу в Ню Йорку.

Покійний вступив до У. Н. Союзу в червні 1943 р. Полишив жінку, 1 сина і 1 дочку.

Похорон відбудеться в суботу, 11. травня, в год. 9:30 рано, з похоронного заведення П. Яреми до церкви св. Юрія на 7-мій ул. в Ню Йорку. — В. Й. П.!

Дня 19. квітня 1946 року помер у 61. році життя

МИХАЙЛО ҐУДЗ,

довголітний член Бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союзу в Шікаго.

Покійний родився в селі Вурова Гора, повіт Чесанів, Зах. Україна. Вступив до Союзу в 1917 році. Полишив у смутку дві дочки і сина. Похорон відбувся 23. квітня. — В. Й. П.!

Т. Шпікула, секр.

Дня 25. квітня 1946 р. помер у 61. році життя

ВАСИЛЬ ШЕРЕМЕТА,

довголітний член Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 158 У. Н. Союзу в Брукліні, Н. Й.

Покійний походив зо села Деревня, повіт Жовква, Зах. Україна. Полишив у смутку жену Анну, синів Івана і Василя, доньку Анну, невістку і внука.

Похорон відбувся 27. квітня з погребового заведення до укр. катол. церкви Сош. св. Духа при участи родини, приятелів, знайомих і Товариства, а відтак на цвинтар Пресв. Тройці. — В. Й. П.!

М. Боглай, секр.

Дня 29. квітня 1946 року помер у 59. році життя

ІВАН КОПИТКО,

член відділу 158 У. Н. Союзу в Брукліні, Н. Й.

Покійний походив зо села Будків, повіт Бібрка, Зах. Україна. Полишив у смутку дружину Евгенію, доньку, затя, внука і брата Семена.

Похорон відбувся 2. травня з погребового заведення до укр. гр.-катол. церкви Сош. св. Духа при участи родини, приятелів і знайомих, а відтак на цвинтар св. Івана в Рівергед, Л. Ай., Н. Й. — В. Й. П.!

М. Боглай, секр.

ПОШУКУЮТЬ

ВОЛОДИМИРА РАТУШНОГО, ОЛЕСЯ СВІДЕРСЬКОГО, ГРИЦЯ ШЕВЧУК з Токів, пов. Збараж, та ВОЛОДИМИРА СЕМЕНИШИН з Білої, пошукує родина професора ПЕТРА МОРОЗА, що є в Німеччині. Маю від них листи. Прошу зголоситися на адресу: 91-2

ВОЛОДИМИР СЕМЕНЮК, 3477 A De Bulion Montreal, Que., Canada

Пошукую брата або сестру мого шваґра АНДРІЯ ПІКУЛИ, котрий походить зі села Жібокрук, повіт Бібрка, жонатий у селі Бертешові з Катериною Німа. Його брат і сестра мають переживати десь у місті Бабилон коло Ню Йорку довший час. Прошу хтоб про них знав, або вони самі, зголоситися на адресу у важній краєвій справі:

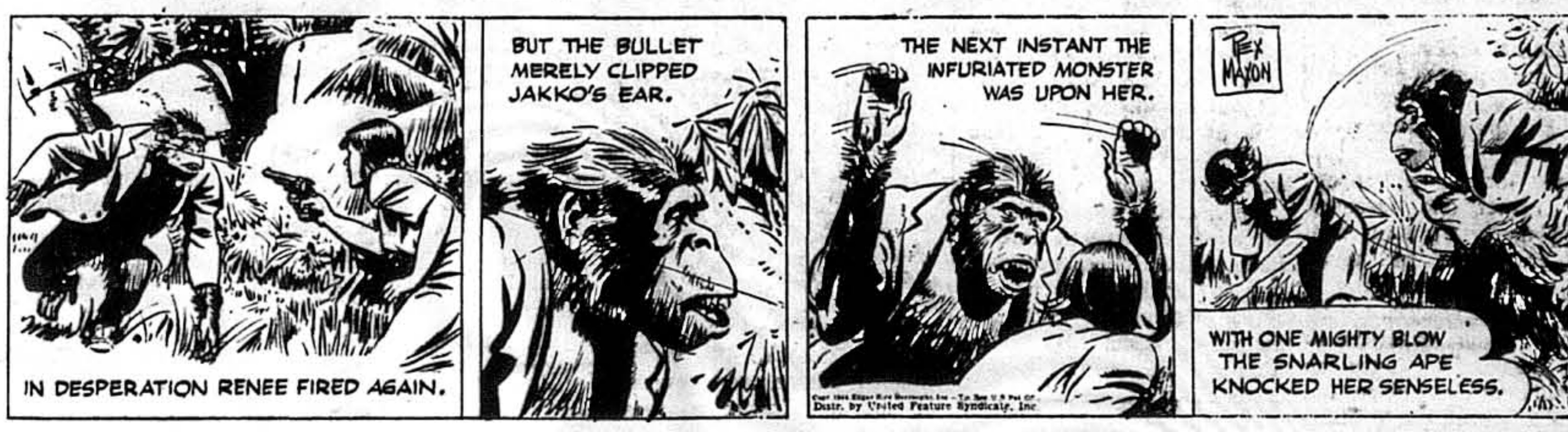
Mrs. BARBARA PITAK, 60 Dillon St., Wilkes-Barre, Pa.

о. СТЕФАН МОХНАЦЬКИЙ з Теребовлі пошукує ІВАНА І ТЕОДОРА МОХНАЦЬКИХ, КАТЕРИНУ з Мохнацьких ШПАК. Голоситись особисто або листовно: 90-2

W. MOROZOWYCZ 1134 Simpson Street, Bronx 59, N. Y.

ТАРЗАН, ч. 1378. Мало не поцілила.

В роспуці Рена вистрілила ще раз.

Але куля ледви діткнулася Джакового уха.

В тійже хвилині розбішений звір був при ній.

Одним могутним ударом розюшена малпа повалила її омлілу на землю.